

РОБЪРТ КЪНДИ РИБОЛОВ КРАЙ ФЕРЬОРСКИТЕ ОСТРОВИ

Превод от английски: Желяз Янков, 1972

chitanka.info

— „Фашода“. Помощник-готвач — беше казал човекът зад високото бюро. — Може да подпишете договора сега. Тръгване в понеделник, девет часа.

Сложих подписа си под петнадесет други и връчих моето данъчно удостоверение и здравната си карта. И това беше всичко. Никакви други формалности. Един неочаквано рязък край на дългите дни, които прекарах в очакване. Всяко сиво януарско утро отивах до моряшката кантора на Рибарския пристан. Отговорът от високото бюро беше винаги един и същ — кратък, но не лишен от любезност: „Не, момко, и днес нищо. Намини утре, а?“

И тръгнах да бродя в ръмящото утро — спирах за малко да погледам как облечените в бяло пристанищни носачи стоварваха рибата на брега и я нарязваха в кънтящите бараки с мокри подове и се чудех как можеха да пипат с голи ръце полузамръзналата риба и металическите корита; сетне поемах бавно обратно по улица Рибарски пристан към библиотеката и ъгъла до печката, където беше топло.

Подписах в петък. В понеделник сутринта в осем и половина вървах отново по улица Рибарски пристан, само че този път метнал торбата си на гръб, и се чудех дали не бях прекалил. Желанието ми се изпълни. Щях да плавам на траулер.

Но зиме, в Северния Атлантик? Потръпнах при тази мисъл.

Траулерите се намираха зад тесните врати на шлюза. Привързани с високите си форщевени към пристана, те изглеждаха като някаква рисунка в перспектива. Редица след редица от почти еднакви бакове, комини и мачти, които постепенно чезнеха в мъглата. Това беше знаменитата Северна стена. Тук пристанищните влекачи докарваха попълнените с гориво и запаси траулери. Тук те чакаха екипажите, които ще ги поведат към отчаяната несигурност на крайбрежния и океанския риболов.

„Фашода“ (името на кораба, както и дадените от мен имена на някои от неговия екипаж, са измислени) се намираше в средата на една купчина от мръсни, ръждясали, очукани и грохнали траулери от риболовния флот в Северно море, последните „въглищари“ с база в Гримзби. За разлика от тях „Фашода“ беше съвременен дизелов кораб с изящни надстройки и лъскава нова боя. На дължина малко повече от 150 фута, със стръмни бордове и с палубни очертания като опънат лък, корабът внушаваше стегната пробивна мощ.

Докато изкачвах дългата стълба към площадката пред носовия кубрик, представях си — с малка доза романтика — как първата бележка в корабния дневник този ден ще бъде:

„Рейс 76.

07.50. Денят започва облачно с лека мъгла. Вятър североизточен, лек до умерен.

08.50. Изпробване на сирената, телеграфа и телефоните...“

Сетне погледнах към кърмата и разбрах, че няма защо да се надувам вече. Тридесет минути до отплаването, а на борда нямаше жива душа!

Както и на другите траулери, клотиците бяха запалени и пръскаха бледа светлина в утринната мъгла. Тралните принадлежности, ръждясали и очукани, бяха наредени покрай фалшборда. Но палубата, избеляла от солената вода, грапава и изподраскана от тежките вериги и въжета, беше безлюдна. Зелената и червената разпознавателни светлини светеха от двете страни на ходовата рубка, чиито прозорци бяха тъмни и празни като очите на слепец.

Тръгнах към кърмата, покрай гротмачтата, скобите, където бяха закрепени сандъците за риба и високите стоманени комингси на люковете, които водеха към склада за риба. Под металическа плочка с името на корабостроителницата и думите „Селби, 1958 година“ се гушеше тумбеста, мощна на вид електрическа лебедка. Задачата ѝ беше да изтегля трала може би около шестстотин клафтера дебело колкото китката стоманено въже, няколко тона трални дъски, кухи железни топки, мрежа, а при късмет — и риба.

Рулевата рубка и каютите бяха едно цяло, а над тях беше разположен нисък, с обтекаема форма комин. Кръглата крайцерска кърма на траулера, предназначена за лек бяг пред бурите в Атлантическия океан, се издигаше без чупки до високата лодъчна палуба. Там видях една дървена спасителна лодка и три от най-новите самонадуващи се спасителни салове по за десет души: в кръглите си пластмасови контейнери те изглеждаха като огромни бели личинки.

Към каютите се отиваше по един коридор, който минаваше напреко на кораба. Точно отзад в извивката на кърмата се намираха умивалнята, сушилният, душовете и дори една вана, специално

конструирана вана — къса, с високи стени, с вградено в нея стъпало, така че човек можеше да седне като в дълбоко кресло.

На отсрещната страна имаше металическа врата, от която се влизаше в друг коридор, който водеше към носа. Прекосих столовата — хвърлих бегъл поглед на дългите маси, махагонената ламперия и бляскавия месинг — и стигнах до камбуза. Зад него коридорът продължаваше над покрива на машинното и свършваше със стъпала, които водеха нагоре в рулевата рубка.

И все пак на борда имаше някой. В камбуза нощният пазач пареше чай. Представих се.

— Подранил си — рече той. — Стана така, че другите ще бъдат на борда към десет. Отплаването се забави.

И тъй пихме канчета чай, докато той ми разказа колко трудно било да събереш екипажа на борда за часа на отплаването, особено ако се случи този час да съвпадне с отварянето на кръчмите. Ако липсвал някой, корабният агент — човекът, който ме записа — наемал такси и претърсвал градските кръчми. Това струвало на виновния трийсет шилинга от заплатата му, за заплащането на таксито.

Понякога хората скачали на борда, докато корабът минавал през шлюза; можело даже да го догонят надолу по реката с някой влекач и да се качат на борда. Но пазачът не препоръчваше използването на влекач, защото режели още две лири от заплатата за влекача и за таксито.

Докато говореше, огледах камбуза. Едната му страна цялата беше заета от готварската печка с коксови въглища, с нейните пещи и четирите колела под тежките азбестови капаци. Над нея имаше лавици, където можеха да се пазят топли чинии и тигани. На отсрещната страна бяха масите и една алуминиева мивка с дъска за изцеждане. Отдолу бяха наредени шкафчета, а отгоре — лавици за чинии и чаши. Всичко беше далеч по-голямо и по-просторно, отколкото си мислех; и вместо мръсния и мазен хаос, от който се опасявах, камбузът беше чист и блестеше с излъсканите си месингови и стоманени части.

След един час пристигна готвачът. Беше нисък мъж с тъмна, намазана с брилянтин коса. Малките елегантни мустаци и белият пуловер с висока яка му придаваха вид на армейски инструктор по гимнастика. Като видя моряшката ми торба в коридора, той ме заведе долу в каютата, която щяхме да делим.

Отново пространството ме изненада. Покрай борда имаше две койки — широки, и всяка от тях със завеси и нощна лампа. Имаше и две високи шкафчета от полиран махагон с лъскави месингови ключалки, къса кушетка и парен радиатор за отопление. Над кушетката започваха стоманените стъпенки на една стълба, която водеше през квадратна шахта до един илюминатор, който, според моите пресмятания, сигурно беше в кърмовия коридор.

— Това е спасителният люк — рече готвачът. — Надявам се, че няма да си като последния ми помощник. Все се катереше горе, преди да си легне, да се увери, че илюминаторът е отворен. Страшен студ, ти казвам, снежни шквалове и хали недалеч от западното крайбрежие, а тоя илюминатор си стои широко отворен. Страх го беше, ти казвам, да не остане затворен тука, ако корабът се обърне. Ама си мисля, че първо щеше да умре от пневмония, ако всяка нощ, след като заспеше, не се качвах да затварям проклетия капак.

Когато се върнах в камбуза, след като прибрах нещата си, заварих го пълен с мъже, всичките облечени в бреговата униформа на риболовците — сиви мушамы с колани и такета. Сърбах чай и разговаряха високо, надвиквайки грохота на току-що запалените машини.

— Няма да е по-зле от предишния рейс, нали, готвачо?

— Как ли не! Триста кирливи качета! И си излязох от оная канцелария със седем лири, шест шилинга и мръсни девет пенита, ти казвам. След двайсет и един ден в морето, знаеш.

— Кой е тоя нов помощник-готвач? — рече един от палубните с телосложение на боксьор от тежка категория, на когото викаха Чарли. — Да не се извъди някой кутсуз?

Засмях се и им разправих как веднъж в Пул Харбър хванах костур за три минути, след като ухапа въдицата. Но забележката на Чарли ме разтревожи, защото рибарите са суеверен народ и не ме чакаше приятен рейс, ако си наумят, че съм кутсузлия.

Готвачът оголи пожълтелите си от тютюна зъби със скъперническа усмивка и изкриви подигравателно мършавата си челюст.

— И така да е, няма да е по-зле. Направо си ни е налегнал лош късмет. Триста и петдесет при предпоследния рейс и четиристотин след Коледа. — Ритна злобно с десния си крак рогозката на пода на

камбуза. — Коледа, а да няма достатъчно риба на борда да си платя полиците... а при това не пия. Да имаме добър рейс този път, нищо друго не искам. Та да мога да се пръждосам от това корито. Двайсет лирички и ще мога да заседна яко в Мисията, да дочакам някой от ония клипери.

Палубата изведнъж затрептя под краката ни, докато изпробваха машините.

— Айде, да ви няма! — развика се кокът и запъди палубните с възбудено ръкомахане. — Трябва да правя обеди. Капитанът след миг ще зареве за сандвичите си с шунка.

Тъй като беше денят на отплаването, нямаше обичайния обяд, а лека закуска от сандвичи и кафе. Докато приготвяхме дебелите резени хляб с маргарин и солено месо, готвачът — който за разлика от останалите членове на екипажа беше от Южна Англия — ми заразправя за амбициите си.

— Някога бях главен готвач на един пътнически, истина ти казвам. После го ударих на пиене. Зарязах жената и дечурлигата. Фиркан всеки ден от обед нататъка. Станах алкохолик, ти казвам. После срещам един, той се обръща по мен и дума: „Защо не идеш в болница? Такива като тебе ги лекуват сега“. Трая два месеца, ама ме изцериха. И сега не пия нито капка — даже и когато носят сутрешната бутилка с ром. Събирам за една малка фурна. Ще взема евтино някоя вехта и ще я оправя, казвам ти. Но с тия ферьорски траулери не можеш да направиш пари. Трябва да се качиш на някои от ония клипери, за да изкараш мангизи. Те са кораби за далечно плаване. Отиват на север, в Арктика, на Мечия остров, до Бяло море. Там е, където наистина ловят риба. — Очите му, малки, черни и хлътнали дълбоко на дългото му кокалесто лице заблестяха, докато описваше водопадите от лъскави риби, изсипващи се от мрежата на неговия клипер. — Трябват ти само достатъчно пари да стоиш на брега и да чакаш за каюта.

Прекъсна го проточеният рев на корабната сирена. През илюминатора на камбуза долетяха викове и звука на влачещи се по палубата стоманени въжета. „Фашода“ напускаше стоянката си.

Готвачът мушна глава през прозорчето за сервиране на храната да види колко показва часовникът в столовата.

— Но помни — рече той, — на тези траулери не е лошо. Те издържат на всякакво време. И компанията се грижи добре за хората.

Тъпчат ги екстра, тия палубни там. — Той махна с ръка през прозорчето към въображаемата тълпа от гладни палубни моряци, изпълнили столовата.

Бяхме стигнали вече входа на шлюза и аз излязох на палубата да гледам. Пристанищните работници се изнизваха покрай нас като актьори от някакъв мюзикъл, махайки за сбогом от въртящата се сцена, а сетне се озовахме навън сред плъзгащите се, гланцирани с петрол води на Хъмбър. Високата стрелка на хидравличния кран до входа към дълбоководните докове бавно изчезна в мъглата. Рейс 76 започна.

Същата вечер, докато се носехме с пълна пара край бреговете на Йоркшър, помагах на кока да попари чая.

— Бекон, яйца и картофи тази вечер — изрева той, надвиквайки компресора. — Преди да счупиш всичките яйца и беконът изчезва.

Белех картофи и открих, че трябва да оставям мивката наполовина пълна с вода, ако не искам да бъда залян от потоп при люшкането на кораба.

— Добре ли си, а? — попита кокът, докато редеше бекона на ивици върху една от тенекиите на пещта. — Корабът е добър към теб. Предишния рейс отплавахме в буря. Нямах време да смея кльопачката както трябва. Обърнах килера на кочина.

Казах му, че в момента се чувствавам прекрасно, но че си знам, че ще дойде. Не след дълго щях да бъда много, много зле.

Три минути подир това кокът се люшна покрай мен с огромна, черна квадратна тава. Закрепи я стабилно върху колелото на печката, сетне започна да налива в нея около един галон олио за пържене. Миризмата ме удари право в стомаха. Картофите в мивката пред мене започнаха да едрят, а после се завъртяха, все по-бързо и по-бързо, докато усетих, че трябва да драсна към помийната кофа.

От този момент нататък, два дни наред живеех само за времето, когато измивах последната чиния и прибирах последното канче и можех да се свлека долу до моята койка. Загубих представа за времето в някаква каша от неясни спомени, над които властвуваха редовни, терзаещи пристъпи на гадене. Не ядох нищо, само от време на време пиех чаши подсладена вода. Понякога като плаха мишка гризех ръба на някой сухар.

Спомням си, че по-късно същата вечер бях много зле; помня, че на другия ден кокът изпече свински бут и трябваше да го разрежа;

помня, че се счупи един буркан с туршия и аз бях този, който трябваше да го събере; но помня и как кокът ми помагаше покрай своята работа, как всички палубни ме ободряваха с някоя дума на съчувствие и насърчение, докато седях прегърбен на малкото столче до мивката и главата ми се люшкеше напред-назад в такт с безмилостното клатушкане на кораба; помня как някой ми разправи, че през нощта сме минали канала Пентланд Фърт и сме вече в Атлантика.

На третата сутрин, в четвъртък, кокът ме събуди както обикновено в шест и четвърт и с изненада разбрах, че отново съм добре. Реших дори да направя малка закуска. Но първо трябваше да наредя двете маси в столовата.

Разчиствам остатъците от закуските, оставени за нощните дежурни; сетне застилам с покривка пластмасовата повърхност на масата, затварям страничните крила на масата и пускам вътре дървените подпорки. Накрая, преди да наредя приборите, ми остава да прикрепя към ръба на масата по една кръгла месингова скоба пред всяко място, за канчетата. Сега „Фашода“ може да лудее колкото си иска, закуската ще си стои на масата.

През прозорчето се осведомих какво ще има за ядене.

— Приготвил съм им юфка и риба тази сутрин — отговори кокът. — Колкото по-скоро привикнат отново към рибата за закуска, толкова по-добре.

Палубните наричат „юфка“ овесените ядки. Но рибата? През нощта бях чул някакви тъпи удари по палубата. Уловили ли сме много?

— Само една-две кошници. Сега сме на западния бряг, където се предполага, че има доста акули. Поне така каза Старият снощи, че ще се опита да налови малко от тях. Но нямало никакви. Ако продължава така, ще ловят колкото да попълват запасите в камбуза. — Челюстта му отново кривна встрани и аз се подготвих да слушам нови истории за нерентабилни рейсове на „Фашода“.

Закуската е в седем, а в девет приготвям втория сутрешен чай. Две унции чай в кафявия емайлиран чайник с вместимост един галон; пълня го три четвърти с вряла вода от друг чайник, който стои непрекъснато под пара на края на печката; прибавям половин фунт захар и половин кутия кондензирано мляко.

— Само Старият не обича чая си със захар — напомня ми готвачът. — Както ти казах, налей му първо неговия, после сложи

захарта.

Попарвам отново чай специално за капитана в неговия малък чайник — бял на розови точки, а после, като се олюлявам и залавям тук-там, стигам по коридора до рулевата рубка.

Капитанът е дребен, набит, белокоп мъж. Лицето му е приятно закръглено, а гласът му е благ. Може да мине за хрисим, но има нещо в начина, по който стои пред щурвала, което говори за скрита твърдост. Досега не ми е казал нищо, освен отсеченото „благодаря“, когато му донасям чая. Но това не ме изненадва. Освен обичайната гнетяща отговорност на командуването, шкиперът на траулера трябва да се грижи корабът му да носи печалба. Той трябва да намери рибата. Малко повече рейсове на загуба и току-виж си затърсил друга работа. Или, както казва Чарли, шегобиецът на общия салон: „Ще крачи по кея на Клийторпс вместо по мостика“.

Тази сутрин настроението му изглежда е по-лошо. Просто ми кима с глава и се връща с чая при радиостанцията си, където подновява сутрешния си разговор с някакъв колега шкипер на сто мили на север.

Говорът му по радиото се отличава с превзетостта, обичайна за шкиперите на траулери и каботажни кораби. В гласа му все още се долавя леко смущение, макар че сигурно е използвал радиостанцията вече много години. Всяко изречение той завършва с причудливо висок тон.

— Е, Том, чаят вече е при мен, а каква благодат е това в ден като днешния. Снощи половихме малко риба, ама хванахме само една-две кошници. Кажи-речи колкото да попълним запасите на камбуза. Ако върви така, ще се прибера дома отново длъжник на компанията. Бедата е, че не знаеш какво да правиш, нали, с прогноза за времето като тази, дете ни я дадоха сутринта?

Нечий подобен глас пропуква съчувствено и аз се обръщам да се върна в камбуза. Хари е на кормилото и неговите загрубели ръце се мъчат да поддържат курса на „Фашода“ пред надигащите се зад кораба вълни. Хари е привърженик на Гримзби таун и носи шапка от рипсено кадифе с цветовете на отбора.

Рулевата рубка, където освен редките прищракования на кормилния механизъм царя тишина, обикновено изглежда странно изолирана от кипящия, брулен от вятъра хаос навън. През армираните

стъкла виждам как полубакът изчезва под разбилата се безшумно върху него вълна. Гъст облак от бяла пяна се търкаля по палубата срещу нас, все още без звук, докато неочаквано илюзията е разбита от рязък тропот по стъклата. Гледката отпред за миг се замъглява, както при моментно виене на свят, докато водните пръски се отцеждат надолу по стъклото.

Отново в камбуза, където беленето на картофи е още по-трудно и от преди и панталоните ми прогизват няколко пъти, когато водата прелива от мивката. Сега вече освен бясното люлеене встрани се прибави и силното надлъжно клатушкане.

— Добре, че закрепих всичко в килера за провизии — казва кокът, като разточва със задоволство тесто за някакви сладки с мармалад.

Тенджерите му са подпрени здраво от дълги пръчки, които са прихванати към един парапет на предницата на печката. Дори и така всяко люшкане предизвиква бясно тракане на тигани в долапа, на канчетата, които се люшкат на своите куки под лавицата за чинии, и на шишенцата за сос, оградени в средата на масите в столовата. Когато водни капки, просмукали се през светлия люк на покрива, падат върху капациите на печката, чува се съскане като от змийско гнездо. Помийната кофа се откъсва и се устремява към другия край на камбуза, като разплисква съдържанието си по пода. Кокът е плиснал вода върху рогозката, за да ѝ попречи да се плъзга под нашата тежест, но от мазната помия тя става лигава и ние се пързалиме като пияни кънкьори, докато се мъчим да сервираме обета.

— Късметлии копилета — ръмжи кокът. — Не знаят какви късметлии са на борда на този кораб. Ей ги, ще се продънят от хъркане в койките си, докато ти и аз им готвим зеленчукова супа, агнешки котлети, сос от джоджен, печено и варено зеле, плодови пити и крем карамел. В това време всеки друг кок в траулерния флот на Гримзби ще им извади говежди консерви, хляб и маргарин и ще им каже да поминат с това.

Навън вълните се извисяват високо над кърмата, а вятърът пици по коридорите, като приглася зловеццо на воя на претоварените машини.

През илюминатора на камбуза гледам как вълните избучават покрай кораба като редица от колесници, проблясват под редките

слънчеви лъчи и препускат към голямата ледена покривка на север, която е единствената пречка за тях; а „Фашода“ неотклонно се гмурка, прави по дванадесет възли и държи курс на северозапад.

В столовата се води оживен разговор. Такова време не е за лов на акули и Старият е решил да поеме право към Ферьорските острови. Оживен от бурното време, ям първото си истинско ядене, откакто сме тръгнали. Но разбирам, че за супата се изисква специална техника; супата плакне яростно чинията, докато бордовете на кораба се люшкат под водата.

По радиото в столовата публиката в някаква фабрика аплодира програмата „Отдых за работниците“. Слушаме известно време, но гърлестият изпълнител на сантиментални песнички и дърдоренето на комика ми се струват твърде неуместни тук, в тази мрачна пустош от небе, море и порой от пръски. Чарли става и изключва приемника с рязка забележка за кръшкачите на брега.

С приближаването на времето за чай става тъмно и огромните вълни профучават белогриви покрай илюминатора на камбуза. Радиото отново е включено — този път за прогнозата за времето.

— Исландия, Ферьорските острови — започва спокойният глас и аз със сепване разбирам, че това се отнася за мен. — Вятър югозападен. Сила на бурята десет или единадесет бала.

Чарли ругае стегнато.

Над блюдата с риба и пържени картофи останалите физиономии са мрачни.

— Той или ще легне, или ще се впусне — роптае Хари, като нахлупи ниско над челото шапката с чернобели ивици, сякаш се подготвяше за очакващото го лошо време.

— Много възможно е бесният ни шеф да започне да трали — казва Чарли. — В края на краищата той си е поживял живота, нали?

— Рече ми днес следобед, че ще легне — намесва се третият помощник, както се наричат боцманите на траулерите. „Лягам“ значи да лежа на дрейф. — Ние сме почти до Фугло, знаете ли. — Третият не говори често, но когато се обади, думите се леят бавно от сериозното му лице с леко изпъкнали очи.

Като се върнах в камбуза, миенето на съдовете ми отне половин час повече поради бясното люлеене. Кокът беше измайсторил една телена клетка около дъската за изцеждане и бе проснал мокри

покривки на работните маси да не се хлъзгат чиниите. Но него съвсем не го тревожеше перспективата за още по-лошо време.

— Тази вечер ще печем — обади се той и изчезна в килера. Като размеси тестото за хляба и го остави да втаса, той се върна с един току-що глазиран кейк, остави го с благоговение на масата и започна да го украсява.

— Корабът ще бъде по-устойчив на завет под Фугло — процеди той през зъби, докато внимателно църкаше глазурата в изящни завъртулки и въртележки, за да изпише „Честит рожден ден, Каролина“.

— Нещо като хоби, знаеш — обясни кокът. — Донасям всички продукти на борда и ги пека, когато фурните ми са в ред. Кейковете са за приятели на сушата. Имам да правя още един, за помощника, но почти привърших захарната глазура.

На другата сутрин се събудих и видях, че потъмните вълни подскачаха странни светлини. Бурята още бушуваше, но под завета на Ферьорските острови „Фашода“ не се люшкеше вече така бясно. Дребният кръглолик главен механик ми каза, че светлините били на малките местни рибарски лодки. От известно време се чудех защо не отидохме по-далеч на север, където очевидно щяхме да имаме по-богат улов. „Фашода“ положително можеше да издържи на исландските бури и имаше достатъчно провизии за допълнителните дни от рейса.

— Корабът има разрешение само за риболовния район около Ферьорските острови — обясни главният механик. — Правителството субсидира компанията да построи кораба, при условие, че той ловува в този район. Всъщност всичко е свързано с политиката. Предполагам, че идеята е да се накарат британските траулери да не доближават Исландия. Но, доколкото зная, тук наоколо вече няма риба, освен ако не доближиш плътно брега, а доближаването е разрешено единствено на онези. — Той махна с ръка към подскачащите светлини. — Ние трябва да се държим най-малко на шест мили от брега. Конвенция между Великобритания и Дания. Но отиваме право там след закуска. Дестилаторът се повреди. Снощи се пръсна една тръба за прясната вода.

Постепенно, докато нощта премина в сив ден с пороен дъжд и мъгла, започнах да различавам издигащата се грамада скали, която е Фугло — покрит със сняг нос, който стърчи отвесно от морето на

височина около две хиляди фута. Фугло е най-североизточният от Ферьорските острови, дълги и тесни по форма, наподобяващи на картата длан с пръстите, разперени на север.

След закуска чух отново воя на компресора и ние се плъзнахме бързо между тъмните, мършави планински склонове, нагоре по фиорда, който водеше до Клаксвиг — малкия град, където щяха да извършат нашия ремонт.

Хвърлихме котва до три траулера от Абърдийн и четирима от палубните слязоха на брега с нашите въжета. Те се върнаха, купили си евтини запалки с гравирани върху тях ферьорски овчари, надуващи големи, извити рогове и с новината, че същата вечер в града ще има танцова забава. Кокът и аз трябваше да чакаме, докато свърши обедът; сетне тръгнахме да търсим захарна глазура и бадемов крем за неговите празнични кейкове, а за мен един от дебелите, дълговлаклести вълнени пуловери, с които се славят Ферьорските острови.

Далеч от хелингите и пристаните, наредени по двете страни на фиорда, улиците на Клаксвиг са накацали една над друга по склоновете със светли, модерни къщи, чиито стени са боядисани с розова, жълта или зелена клейна боя. Останали са само една-две от старите, покрити с торф къщурки, а по дългите няколко мили пътища на острова, набраздени от дъждовете, се полюшкват американски коли.

Пазаруването ни затрудни. Макар че лавиците на техните магазини бяха пълни с английски консерви, разбрахме, че малцина съдържатели на магазини говорят английски. Цените бяха високи и отразяваха стойността на превоза до тези далечни острови, чиято икономика се държи почти изключително на овцевъдството и риболова. Накрая обаче намерихме една сладкарница, където кокът разреши езиковия проблем, като мина отзад в пекарната и обясни на пекаря какво му трябва.

Върнахме се на борда навреме да попарим чая. В камбуза заварихме втория механик — мускулест мъж от Линкълншър, който някога беше работил в една от чугунолеярните на Скънторп; той чакаше да кипне неговото собствено чайниче, тъй като не харесваше силния чай на траулера, така обичан от палубните, и винаги си

попарваше свой собствен. Ръцете му, главата и гърдите бяха очернени със сажди и грес.

— А-а, дълга и широка стана тая работа — рече той изморено. — А пък и тези момчета на брега не познават машините ни. И все пак трябва да свършим към осем тази вечер.

Кокът се извърна от тигана за пържене на риба и отново презрително изкриви челюст:

— А това означава, че старият кучи син ще го изведе. Никаква вечер на брега, тръгваме да ловим, сигурен съм.

Не му изтъкнах, че само няколко часа преди това се оплакваше как палубните не правели нищо, а само ядели храната му и не ловели никаква риба. Очевидно глупаво беше да се спори с кока, когато челюстта му е на верев.

Но в столовата Чарли още беше оптимист и се впусна в подробно описание на блондинката, с която се запознал на последната си танцова забава на Ферьорските острови.

Нямаше обаче нито риболов, нито забава. Защото в шест вечерта бурята се стовари върху ни с оглушителен шум като оня, когато бърз влак навлиза в тунел. През илюминатора на камбуза видях екипажа на една местна шхуна, привързана на пристана срещу нас, как полага страхотни усилия да хвърли на брега допълнителни въжета, докато техният кораб се дърпаше и надигаше под напора на вятър с ураганна сила.

Почти незабавно водни пръски започнаха да прехвърлят края на пристана и фиордът, който няколко минути преди това тихо отразяваше светлините на града, се разпени неистово. Догдето стигаше погледът, водата сякаш задими, а вятърът дигаше от повърхността й големи стремителни пръски.

На кея видях самотна фигура, един от абърдийнските рибари, който си пробиваше път срещу стихията, огънат одве, и правеше всяка следваща крачка почти с ритници срещу вятъра. За миг се осмелих да изляза на палубата, но усетих как вятърът затъкна гърлото ми и направи почти невъзможно дишането. Бяхме в центъра на един истински ураган.

Десет минути по-късно в камбуза влезе помощник-капитанът, който беше ръководил привързването на кораба с допълнителни

въжета. От жълтата му мушамена куртка и панталоните струеше дъждовна и морска вода.

— Сега ще лежи достатъчно добре — рече той, като си наливаше канче чай. — Но клетият стар „Фарандоул“ е в беда. Шкиперът говори с тях по радиото: не могат да вдигнат трала. Корабът е отвън, край Фугло. Просто трябва да стоят на дрейф и да се надяват, че мрежата няма да се закачи на някоя скала, това е.

Тази вечер лежах буден и си представях как „Фарандоул“, траулер от същия тип като нашия лежи на дрейф сред огромните вълни и влачи огромната тежест на своя трал, докато вълните се разбиват в него.

Сутринта, когато бурята беше преминала, разбрахме, че наистина е станало нещастие, но не с „Фарандоул“. В новините в седем часа съобщиха, че край Шетлъндските острови е потънал с целия си екипаж един шотландски траулер. Палубните седяха мълчаливи и с празни погледи няколко минути, сякаш в негласна колективна скръб. Те не бяха смутени, но и не правеха опити да омаловажат случилото се. Знаеха по-добре от всеки какво се крие зад тягостните думи на говорителя. Тревожното, безпомощно, но всякога изпълнено с надежда очакване на жените и семействата. Сетне окончателният, потвърждаващ всичко удар, когато един по един откриват труповете. Мъките да се отгледат децата...

Един звънец издрънка и прекъсна мислите ни. Под краката ни се разнесе грохот. Помощник-капитанът подаде глава иззад вратата и извика палубните да приберат въжетата за привързване. Тръгвахме да се присъединим към „Фарандоул“, отивахме най-последно на риболов.

Няколко часа след това, когато Ферьорските острови бяха вече само ниска редица от бели зъбери на хоризонта, един електрически звънец иззвъня три пъти и машините спряха. „Фашода“ легна на дрейф, олюлявайки се напреко на вълните, клатейки се с някакво почти безумно увлечение, докато палубните започнаха да пускат трала.

Помощник-капитанът крещи и тралните дъски бухват в морето. С повърхност шест квадратни фута, направени от яко дъбово дърво и обковани и стегнати със стоманени ленти, те „хвърчат“ като хвърчила от двете страни на мрежата и държат широко отворена предната ѝ част. После самата мрежа с нейните изумително фини бримки; ликтросът с

нанизаните на него големи железни топки, за да не се закача по дъното, и накрая предното въже с малките си металически плавки.

Когато целият трал е зад борда и подходящо разгънат, помощникът дава сигнал на мостика и ние описваме широк кръг към борда, от който е била пусната мрежата, за да освободим от нея витлото. Сетне са освободени спирачките на лебедката, машините са дадени на „пълен напред“ и корабът отскача като териер, освободен ненадейно от каишката си. Дебелите стоманени въжета се плъзгат бързо по палубата и над ролковия блок, като помощникът и операторът на лебедката с помощта на спирачките поддържат равномерния ход на въжетата.

В зависимост от дълбочината шкиперът решава каква дължина на тралното въже да използва. Когато се увери, че е достатъчно, той маха на помощника и спирачките на лебедката се затягат. Скоростта на кораба се намалява до три възла и двете трални въжета се привързват заедно към буксирния блок на кърмата. Стабилизирани от тежестта на трала, ние плаваме бавно през района, избран от шкипера за риболов.

Понякога шкиперът лови по инструкции на собствениците на кораба, които се основават на сведенията, дадени от други траулери във флота. Но обикновено той разполага с голяма свобода на действие. Собственото му решение е резултат на знанията му за района и за навигацията на рибата, която търси; на интуицията — говори се, че тя обяснявала успеха на много „късметливи“ шкипери; и на показанията на ехолота.

Ехолотът е извънредно ценен уред и „Фашода“ има два такива уреда — единият за обикновено използване, а другият като резерва. Техните дълги зелени кутии са прикрепени към задната стена на рулевата рубка. Освен това точно отстрани на радарния приемник има оптично устройство, в което може да се види увеличеният „образ“ на даден пласт вода, а дори и отделната риба се вижда като къса, светла чертичка. По такъв начин шкиперът може да каже точно колко риба има под кораба и дали си заслужава да се трали.

Но докато раздава канчета чай на палубните, кокът развива друга теория.

— Голям хитрец е Старият. Познава тия риби като собствените си братя, казвам ви. Знае точно накъде се запътват те след буря.

Палубните не се спират да спорят с него. Запътват се към койките си, защото след три часа и половина ще бъдат извикани да прибират мрежата. Шкиперът съкратил обикновения четиричасов период на тралене, защото загубил през последния рейс чисто нова мрежа — разправя ми кокът, — когато тя се скъсала от тежестта на рибата, „и то в единствения тих ден през целия рейс“.

Към средата на следобеда звънецът звъни отново. Трикратен звън. Това е сигналът лебедката да бъде пусната и палубните да стават от койките. На палубата се дава команда „Избий!“. Буксирните въжета се освобождават от блока на кърмата и просъскват през водата, за да влязат в съответните ролки. Стъпка по стъпка кабелите се изтеглят, като под тях се точат малки водни струи. Изведнъж синята вода закипява и на повърхността избива широко петно от пяна и мехури. Главите се надвесват очаквателно над фалшборда. Тралните дъски се показват изпод водата и почти едновременно, олекнала от въздуха в дихателните мехури на уловените риби, се издига и торбата на трала.

Ако се съди от това как плава торбата, като подскача високо над водата, имаме добър улов. Всяка трална дъска е изтеглена с дрънкане на борда и бухва тежко, след което бива привързана към мястото си. Средните части на предното въже на ликтроса се изтеглят на борда с лебедката, а останалата част от мрежата палубните събират на ръка. Когато във водата остава само торбата на трала, прекарват под нея въже и я издигат на борда, а тя облива с вода палубните, докато се люшка трмаво над фалшборда.

Боцманът се стрелва под издутата мрежа — това е по традиция негова задача — и отвързва възела, който я държи затворена. Той отскача встрани и с шумолене, плъзгане и цопване рибният водопад потича в приемните бункери.

— Една торба — мърмори помощникът. — Не е лошо за тези води, през деня.

„Торба“ е термин, който означава едно изпразване на мрежата. Ако торбата на трала бъде изпразнена на два пъти, тогава уловът е две торби и т.н.

Рибите са повечето „въглищарчета“ — красиви черногърби риби, известни в рибарските магазини като „скална съомга“. Има само няколко от „зелените“, както рибарите наричат треските, и няколко спариди, известни като „войници“ или „новобранки“ поради

яркочервения им цвят. Гледам как новобранките бавно умират на палубата, патетично отворили уста и с опулени очи — последица от промяната на налягането, когато бъдат изтеглени на повърхността.

Докато тралните въжета изтрополяват отново във водата и спирачките на лебедката скърцат, палубните се залавят за работа с острите си като бръсначи ножове за изкормяне. За половин час уловът е изкормен и прибран и палубните отново бягат долу. От сега нататък няма да има отдих. Шкиперът вече съобщава за улова на собствениците, които с шифровани телеграми ще изпратят към нас и други траулери от техния флот.

В камбуза кокът пее. Той приготвя специален чай, защото днес е неделя, а по традиция неделният чай се поднася с варена шунка, курабии и консервирани плодове. Очите му святкат, докато реже шунката.

— Цяла торба въглищарчета. Това е най-богатият улов, който съм виждал през последните три рейса. Знаеш ли, мисля, че ще успеем.

А преди да падне нощта, вече зная със сигурност, че не съм кутсузлия. Нова пълна торба е изтеглена на борда, сетне още две. Зиме уловът винаги е по-добър през нощта, но май всеки си мисли, че най-после сме квит с рибата. Дори и морските птици. „Фашода“ е обкръжена от някаква зловеща, мълчалива компания. Те пърхат като молци на светлината на палубните лампи и кръжат над кърмата в голям връхлитащ рояк като приближаваща снежна буря. Когато торбата на трала се покаже на повърхността, те се скупчват гракайки, борейки се, биейки се, шляпайки неистово по вълнуващата се черна вода, умиращи от желание да се доберат до рибата.

Мрежата се люшка над борда, мокра и издуваща се, от бримките се подават главите на малки спариди, които изглеждат като крехки, почупени розови кукли. Кръглият месец, който играе над безкрайната, величествена шир на Атлантика, придава на сцената тайнствеността на езически ритуал. В приемните бункери лунната светлина пада върху блестящите сребърни кореми на рибите и върху палубните, потънали до бедрата в някаква касапска сцена, пореци и режеци. Никой не забелязва нищо, нито пък го е грижа. С всеки фунт риба, който идва на борда, техните пликове със заплатите набъбват.

Тъй като работата ми в камбуза за тази вечер свърши, слизам долу в рибния цех да помогна на Чарли и Пийт, младия палубен с

мършавото лице, да приберат рибата. Рибният цех представлява дълбок трюм, опасан с лавици за рибата и с голяма купчина ситно счукан лед в предния край. По време на рейса ледът отново се беше омръзнал и Пийт и аз го сечем с кирки и брадви и го хвърляме с лопата до мястото, където Чарли нарежда спретнато по лавиците най-хубавата риба. Всеки пласт риба се покрива отгоре с лед, който я запазва, докато стигнем в пристанището.

Както и другите, Чарли е в добро настроение и пее „О, Розмари, обичам те“ колкото му глас държи с хубавия си тенор. Песента е прекъсвана от време на време от плясъка на изкормените риби, някои от тях дълги по четири стъпки, които падат на една платформа в средата на цеха. Това ми прилича на фантастична пантомима — с Чарли и Пийт като двама от по-безбожните комисионери, — представена в някаква странна пародия на пещерата на Аладин, където светлините бляскат и искрят от купчините ледени кристали и дългите, полузамръзнали тела на рибите.

После обикалям квадратните приемни бункери, като разглеждам странните екземпляри, които са били измъкнати от дълбочина деветдесет клафтера. Има някаква противна, кръгла, сива маса, чиято дълга тъпа муцуна е пълна с малки зъби, които решително се впиват в ботуша ми. Това е риба-монах, нейната опашка е деликатес, високо ценен от шкипера. Край нея лежи морски паяк, разперил на две стъпки косматите си крака. В съседния бункер има плах на вид кафявобял морски плъх и един морски дявол, чиято опашка е извита напред и който вее пред устата си малко пискюлче кожа като примамка за по-малките риби.

Нашият трал извлича морски звезди и дори скали заедно с една стара тенджерка, която кокът беше хвърлил през борда. Връщам му я тържествено. След като се накиска, той започва да изброява нещата, които може да извлече тралът, и завършва зловещо с една история как някакъв палубен, изхвърлен през борда по време на бурята се върнал четири часа по-късно, когато трупът му се изтърсил от торбата на трала пред ужасените му другари.

Цялата седмица тралихме бавно напред-назад, а на хоризонта Ферьорските острови се виждаха като купчина белоглави гиганти. Към нас се присъединиха „Фарандоул“ и един мощен на вид германски траулер. Постепенно доброто настроение на палубните изчезна под

напрежението, съпровождащо изтеглянето на трала, корменето на рибата, кърпенето на мрежите и траленето, което ставаше денонощно през интервали от три и половина часа. Така продължи пет дни. Палубните почнаха да тръпнат при дрънкането на звънеца, който ги викаше на палубата, и само Чарли си запази настроението да остроумничи, когато отнасях чая на шкипера:

— Кажи на стария проклет К. Б. Кокран, че неговият състав е готов да играе отново.

Очите на шкипера бяха също така изморени. Но той се усмихваше и бърбореше, когато оставях чайника му на малката лавица до щурвала. Този път щастието му се беше върнало, а човек трябва да е щастлив шкипер, за да поддържа своя кораб.

Петъчният чай беше триумфална работа. Боцманът, който сякаш винаги научаваше пръв новините, влезе с танцови стъпки и изкрещя:

— Тръгваме за в къщи, момчета. Това беше последното тралене.

Незабавно уморените очи с множество тъмни кръгове около тях и затъпели от безсънието се оживиха. Десетина гласа изпълниха столовата със спорове за нашия улов.

— Хиляда бъчви?

— Не, нито фунт повече от седемстотин и петдесет — рече помощник-капитанът, чиято задача беше да преценява улова.

— Глупости, стар мизерник! Долу има хиляда бъчви... на мен ли ще ги разправяш. Натъпкал съм до една всички... — отвръща Чарли презрително, защото помощникът е известен с това, че омаловажава улова.

В един от ъглите Хари бута настрани фиша си от футболния тотализатор и вади дълго парче канап с възли, с които е записал всяка кошница с черен дроб. От рибешкия черен дроб може да се добива ценно масло, а всеки палубен получава процент от „парите за дроба“ в добавка към дяла от останалия улов. Късите дебели пръсти на Хари заработиха с парче молив, докато накрая той вдигна глава и обяви дивидент от десет лири стерлинги на човек.

Чарли беше песимистично настроен.

— Цените, знаеш, са паднали.

— А каква е тогава цената на въглищарчетата?

— Петдесет шилинга бурето, това е всичко, което ще получим — отговаря боцманът.

— Експлоатация, ето какво е това — изказва неодобрението си Чарли и се извърща от масата уж с отвращение. — Все пак предполагам, че с тия пари ще успеем да прекараме добре в старата „Железница“, което едва ли можехме да кажем при последния рейс. Я да видим, хвърляме котва вторник сутрин, това ще ни даде време за пет бири в „Железницата“ и четири рома в...

Палубните се заловиха да съставят едно сложно разписание за пиенето. А аз се дивех на ентузиазма, който проявяваха при завръщането си: никой сякаш не беше взел под внимание факта, че отново ще бъдат тук след някакви си два дни в пристанището.

На палубата улавям за последен път Ферьорските острови там на хоризонта, далеч зад кърмата, а сетне един фучащ снежен шквал ги крие от погледа. Сега държим курс на югоизток, като подскачаме и се люлеем над вълните и компресорът свисти ликуващо, докато порим с пълна скорост да занесем улова бързо у дома. Каквото и да казват за цените песимистите в столовата, с нашия трюм, претъпкан с добре наредена, подходящо заледена риба, те ще държат в ръцете си дебели пликосе с пари в дългата моряшка стая край доковете.

— ... с много обич. Подпис Етел. Край на телеграмата. — Горе в рубката чувам как шкиперът на един траулер, който излиза в морето, препредава телеграмата от жената на един от нашите. После отривистият глас на радиостанцията Хъмбър приканва нашия шкипер да започне. Той изпраща телеграма до собствениците, които на свой ред ще изпратят телеграми до семействата на моряците от „Фашода“, като посочват времето на нашето пристигане.

Следващите два дни ще минат бързо. Рибарят се гордее със своя кораб и след като палубните си отспят, ние отново ще се заловим здраво с него и ще метем, ще перем, ще чистим и ще лъскаме. Но първо, решавам аз, ще се изкъпя, преди да започне паниката.

Защото, преди да заобиколим Спърн хед, всички палубни ще бъдат в кърмовия коридор, изкъпани, избръснати, с намазани с брилянтин коси и облечени в елегантни костюми и сиви мушамы, с малки чанти в ръка, където е ризата и единственият чифт долно бельо, носено от тях през целия рейс.

Такситата вече ще са поръчани и малка група жени ще се събере пред вратите на шлюза или на Райби скуер — жените, които са поддържали дома през последната седмица, които ще изперат бельото

на мъжете си, ще им сготвят и ще им създадат удобства по време на двата безценни дни на брега. А в замяна някои от рибарите ще бъдат пияни през целите тези два дни, някои — само част от това време, което си е право. Може би няколко души ще изведат децата с колата или ще разкопаят градината.

Всички те тайничко ще се радват да изкачат отново дългата стълба до полубака в четвъртък сутринта. Всички ще се порадват малко, когато „Фашода“ ще се плъзне навън между вратите на шлюза. Защото това са мъже, чийто живот и минало, настояще и бъдеще — е извън вратите на шлюза, зад Спърн хед. И те не биха желали друг живот.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.